

Araştırma Makalesi

Mersin Univ Sağlık Bilim Derg 2023;16(2):209-218

doi:10.26559/mersinsbd.1225455

Üniversite öğrencilerinin sosyotelizme maruz kalma ve sosyotelist olma durumlarının incelenmesi

 Ebru Sönmez Sarı¹, Zila Özlem Kırbaş¹, Hüseyin Güneş¹,

 Zahide Akeren¹, Vahide Semerci¹,

¹ Bayburt Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Hemşirelik Bölümü, Bayburt, Türkiye

Öz

Amaç: Bu çalışma üniversite öğrencilerinin sosyotelizme maruz kalma ve sosyotelist olma durumlarının belirlenmesi amacıyla yapıldı. **Yöntem:** Tanımlayıcı ve ilişki arayıcı tipte yapılan çalışmanın örneklemini Türkiye'nin Doğu Karadeniz bölgesinde yer alan bir üniversitede öğrenim gören öğrenciler oluşturdu (n=1005). Veriler; araştırmacılar tarafından Eylül-Ekim 2022 tarihleri arasında çevrimiçi olarak Kişisel Bilgi Formu, Genel Sosyotelizme Maruz Kalma (GSMK) Ölçeği ve Genel Sosyotelist Olma (GSO) Ölçeği ile toplandı. **Bulgular:** Öğrencilerin yaş ortalaması 20.41 ± 2.02 (min=18, max=36)'dir. %71.4'ünü kız öğrenciler oluşturmakta olup, %67.5'i fakültede ve %56.6'sı birinci sınıfta öğrenim görmektedir. Öğrencilerin GSMK puan ortalaması 77.86 ± 26.28 ve GSO puan ortalaması 48.48 ± 18.52 olarak bulundu. Öğrencilerin sosyotelizme maruz kalma ve sosyotelist olma arasındaki ilişkiyi belirlemeye yönelik yapılan Pearson korelasyon testi sonucuna göre, GSMK ile GSO arasında orta düzeyde, pozitif yönde doğrusal ilişki saptandı ($r=0.418$, $p=0.000$). **Sonuç:** Sonuç olarak öğrencilerin GSMK ve GSO durumlarının orta düzeyde olduğu söylenebilir. Ayrıca sosyotelizme maruz kalan öğrenciler daha çok sosyotelist davranışlar sergileyebilmektedir. Toplum sağlığını geliştirmede görevi olan tüm sağlık profesyonellerinin, sosyotelizm açısından önemli bir risk grubunu oluşturan üniversite öğrencilerine yönelik etkin taramalar ve farkındalık çalışmaları yapmaları önerilebilir.

Anahtar Kelimeler: Öğrenci, sağlık profesyoneli, sosyotelist, sosyotelizm

---

Yazının geliş tarihi: 28.12.2022

Yazının kabul tarihi: 11.02.2023

Sorumlu yazar: Vahide SEMERCİ, Gençosman Mah. Dede Korkut Külliyesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Hemşirelik Bölümü 2. Kat No:341 Bayburt, Türkiye, Tel: 0507 9926917, E-posta: vahide1818@gmail.com

Investigation of university students' exposure to phubbing and being phubbed

Abstract

Aim: This study was carried out as an investigation of university students' exposure to phubbing and being phubbed. **Method:** The sample of the descriptive and relationship-seeking study consisted of students studying at a university located in the Eastern Black Sea region of Turkey (n=1005). The data were collected online by the researchers between September and October 2022 using the Personal Information Form, the General Exposure to Phubbing (GEP) Scale, and the General Being Phubbed (GBP) Scale. **Results:** The average age of the students was 20.41±2.02 (min=18, max=36). 71.4% of them were female students, 67.5% of them were studying at the faculty and 56.6% were in the first year. The mean GEP score of the students was 77.86±26.28 and the mean GBP score was 48.48±18.52. According to the results of the Pearson correlation test, which was conducted to determine the relationship between students' exposure to phubbing and being phubbed, a moderate, positive linear relationship was found between GEP and GBP (r=0.418, p=0.000). **Conclusion:** As a result, it can be said that the GEP and GBP status of the students are moderate. In addition, students who are exposed to phubbing may exhibit more phubbed behaviors. It can be suggested that healthcare professionals, who have an important role in improving public health, should conduct effective identification and awareness studies for university students, who constitute an important risk group in terms of phubbing.

Keywords: Student, healthcare professional, phubbed, phubbing

Giriş

Teknolojik cihazlar, bir takım akademik, sosyal ve kişisel fırsat sağlayan alanlarda kullanılarak hayati kolaylaştırmakla beraber birçok sorunun ortaya çıkmasına da neden olmaktadır.¹ Günümüzde teknolojik cihazlardan olan telefonun bireyler tarafından sorunlu şekilde kullanımı büyük bir endişe yaratmaktadır.² Yapılan çalışmalarda bireylerin akıllı telefon kullanımının, fiziksel ve zihinsel sağlık problemlerine ve sorunlu davranışlara yol açtığı bildirilmektedir.^{3,4} Akıllı telefon kullanımı bireylerin hayatında sosyotelizm olarak ifade edilen yeni bir soruna neden olmaktadır.⁵

Sosyotelizm, akıllı telefon kullanımının kişilerarası ilişkilerde iletişim kurma üzerine olumsuz etkisi ile ortaya çıkan bir kavramdır.⁶ Literatürde bireylerin sürekli telefonla ilgilenmesi, telefonu kullanabilmek için dış uyaranları en aza indirmeye çalışması sosyotelizm olarak tanımlanmaktadır. "Telefon" (phone) ve "yok saymak" (snubbing) kelimelerinin birleşimi olan "sosyotelizm" (phubbing), diğer insanları görmezden gelmeyi ve sosyal

etkileşimlerde akıllı telefonlara odaklanmayı ifade eder.^{5,7} Birey farklı sebeplerle telefon ile ilgilenirken yüz yüze iletişim kurduğu bireyi ihmal etmekte ve bunun sonucunda sosyotelizm ortaya çıkmaktadır.⁶ Birey aynı ortamda bulunan kişiler ile sosyal ilişki kuramadığında algısını telefonuna yönlendirerek hem bu davranışı sergileyerek sosyotelist (phubbed) olabilmekte hem de sosyotelizme maruz kalma durumunu yaşayabilmektedir.⁸

Akıllı telefon kullanımı özellikle üniversite öğrencileri arasında yaygındır.⁹⁻¹¹ Günümüzde cep telefonları iletişim kurma ihtiyacı dışında internete bağlanma ile bankacılık işlemleri, sosyal medya, e-alışveriş gibi pek çok amaçlarla kullanılmaktadır.¹² İnterneti uzun süre kullanan bireylerde bir süre sonra bu bir bağımlılığa dönüşebilmektedir.¹³ Yapılan çalışmalarda internet bağımlılığının sosyotelizmin en güçlü belirleyicilerinden biri olduğu belirtilmektedir.¹³⁻¹⁷

Günümüzün önemli bir problemi olan sanal dünyanın kronolojik bağımlılığı olarak ifade edilen sosyotelizm özellikle genç

yetişkinleri ciddi anlamda etkilemektedir.^{17,18}

Bu nedenle risk altında olan bireylerin belirlenmesi çok önemlidir.^{5,11} Toplum sağlığını geliştirmede önemli misyonu olan tüm sağlık profesyonellerinin; gençlerin akıllı telefon, internet ve teknoloji kullanımının yol açtığı riskli davranışlarına ve tehlikeli etkileşimlerine yönelik farkında olmaları önem arz etmektedir. Sağlık profesyonellerinin bu konuda etkin taramalar yapmaları ve risk altında olan popülasyonu belirleyip gerekli tedbirler almaları beklenmektedir.⁶ Bu bağlamda bu konuda risk altında olanların belirlenmesi ve gerekli tedbirlerin alınması ile sağlığın korunması ve geliştirilmesi sağlanabilecektir. Bu nedenle bu çalışmada Türkiye'nin Doğu Karadeniz bölgesinde yer alan bir üniversitede öğrenim gören üniversite öğrencilerinin sosyotelizme maruz kalma ve sosyotelist olma durumlarının belirlenmesi amaçlandı.

Araştırma sorusu

1. Üniversite öğrencilerinin sosyotelizme maruz kalma durumu nedir?
2. Üniversite öğrencilerinin sosyotelist olma durumu nedir?
3. Üniversite öğrencilerinin sosyotelizme maruz kalma ve sosyotelist olma durumları arasında doğrusal ilişki var mıdır?

Gereç ve Yöntem

Araştırmanın Tipi

Bu araştırma tanımlayıcı ve ilişki arayıcı tipte yapıldı.

Yer ve zaman

Araştırma Türkiye'nin Doğu Karadeniz bölgesinde yer alan bir üniversitede yürütüldü. Veriler; araştırmacılar tarafından Eylül-Ekim 2022 tarihleri arasında çevrimiçi toplandı.

Evren ve örneklem

Araştırmanın evrenini Türkiye'nin Doğu Karadeniz bölgesinde yer alan bir üniversitede öğrenim gören ön lisans ve lisans öğrencileri oluşturdu (n=13121).

Araştırmada örneklem seçimine gidilmeyip tüm evrene ulaşılmaya çalışıldı. Evrenin %7.7'sine ulaşıldı (n=1005).

Araştırmaya katılmaya gönüllü olmayan ve herhangi bir sebeple ulaşılamayan öğrenciler çalışmaya dahil edilmedi. Veri toplama araçları öğrencilere okul whatsapp grupları aracılığı ile uygulandı. Anket sorularına başlamadan önce, araştırmaya katılmaya gönüllü olup olmadıklarına ilişkin bir soru sorulmuştur. Kabul edenler araştırmaya dahil edildi.

Veri toplama aracı ve özellikleri

Veriler; kişisel bilgi formu, Genel Sosyotelizme Maruz Kalma (GSMK) Ölçeği ve Genel Sosyotelist Olma (GSO) Ölçeği ile toplandı. Veriler Google form aracılığı ile (https://docs.google.com/forms/d/1pxwTy_eN5NHHTeovKOrugifBu_DnvSL3zzh-cYhq_ZA/edit?hl=en) çevrim içi onam alınan ve çalışmaya katılmayı kabul eden öğrenciler tarafından dolduruldu.

Kişisel bilgi formu: Kişisel bilgi formu, araştırmacılar tarafından ilgili literatür incelenerek oluşturuldu.^{5,10,11} Form; yaş, cinsiyet, gelir durumu gibi sosyodemografik özellikleri ve telefon kullanma amacı, günlük internette geçirilen süre gibi akıllı telefon kullanım durumlarını sorgulayan 12 sorudan oluşmaktadır.

Genel Sosyotelizme Maruz Kalma (GSMK) ölçeği: Chotpitayasunondh ve Douglas (2018) tarafından geliştirilmiştir.¹⁹ Ölçeğin Türkçe'ye uyarlanması Orhan-Göksün (2019) tarafından yapılmıştır, ölçeğin Cronbach alfa değeri 0.96'dır.⁸ Bizim çalışmamızda Cronbach alfa değeri 0.92'dir.

Ölçek yedili likert tipte olup 22 maddeden ve üç alt boyuttan oluşmaktadır. Bu boyutlar; algılanan normlar (1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8 ve 9. Sorular), ihmal edilmişlik hissi (10, 11, 12, 13, 14, 15, 16 ve 17. Sorular) ve kişilerarası çatışma (18, 19, 20, 21 ve 22. Sorular) dan oluşmaktadır. Ölçekte ters puanlanan bir madde bulunmamaktadır. Maddelerde (1=Asla, 2=Nadiren, 3=Ara sıra, 4=Bazen, 5=Sık sık, 6=Genellikle, 7=Daima) yanıtlanmaktadır. Toplam puan hesaplaması katılımcının verdiği yanıtının likert değerinin toplanması ile elde edilmektedir. Ölçeğin maddeleri incelendiğinde

tamamının, sosyal normlar ve genel kabul çerçevesinde olumsuz maddeler olduğu, buradan hareketle ölçekten alınan puanın yüksek olması olumsuz davranışa maruz kalmaya işaret etmektedir. Bir başka deyişle ölçekten alınan puanlar arttıkça sosyotelizme maruz kalma artmaktadır.

Genel Sosyotelist Olma (GSO) ölçeği: Chotpitayasonondh ve Douglas (2018) tarafından geliştirilmiştir.¹⁹ Ölçeğin Türkçe'ye uyarlanması Orhan-Göksün (2019) tarafından yapılmıştır, ölçeğin Cronbach alfa değeri 0.93'tür.⁸ Bizim çalışmamızda Cronbach alfa değeri 0.91'dir.

Ölçek yedili likert tipte olup 15 maddeden ve dört alt boyuttan oluşmaktadır. Bu boyutlar; nomofobi (1,2,3 ve 4. Sorular), kişilerarası çatışma (5, 6, 7 ve 8. sorular), kendini yalnızlaştırma (9, 10, 11 ve 12. sorular) ve problem farkındalığı (13, 14 ve 15. sorular) dan oluşmaktadır. Ölçekte ters puanlanan bir madde bulunmamaktadır. Maddelerde (1=Asla, 2=Nadiren, 3=Ara sıra, 4=Bazen, 5=Sık sık, 6=Genellikle, 7=Daima) yanıtlanmaktadır. Toplam puan hesaplaması katılımcının verdiği yanıtının likert değerinin toplanması ile elde edilmektedir. Bu ölçekten alınabilecek en düşük puan 15 ve en yüksek puan 105'tir. Ölçeklerden alınan puanların yüksek olması olumsuz davranışa işaret etmektedir. Bir başka deyişle ölçekten alınan puanlar arttıkça sosyotelist davranış özellikleri de artmaktadır.

Araştırmanın Etik Yönü

Çalışma öncesi ilgili üniversiteden etik kurul onayı (23.05.2022/Karar no:117-06) ve kurum izni alındı. Katılımcılara Helsinki Deklarasyonuna uygun olarak çalışma hakkında bilgi verildi ve bilgilendirilmiş olur formu için onamları alındı. Çalışmaya gönüllü katılımcılar dahil edildi.

İstatiksel Analiz

Veriler IBM SPSS 25 (Armonk, NY: IBM Corp.) paket programda analiz edildi. İstatistiksel anlamlılık düzeyi $p < 0.05$ olarak kabul edildi. Verilerin normal dağılıp dağılmadığı Skewness ve Kurtosis ile değerlendirildi. Verilerin normal dağılım gösterdiği belirlendi. Skewness ve Kurtosis değerleri -2 ile +2 arasında kabul edilebilir

düzyededir. Tanımlayıcı istatistikler için ortalama, standart sapma, min-maks değerler, sayı ve yüzde kullanıldı. Verilerin analizinde parametrik testlerden Independent Samples Test, One-Way ANOVA ve Pearson korelasyon analizi kullanıldı. Korelasyon katsayısı 0.00-0.10 arası önemsiz korelasyon, 0.10-0.39 arası zayıf korelasyon, 0.40-0.69 arası orta korelasyon, 0.70-0.89 arası güçlü korelasyon ve 0.90-1.00 arası çok güçlü korelasyon olarak kabul edilmektedir.²⁰

Bulgular

Tablo 1'de öğrencilerin tanıtıcı bilgileri yer almaktadır. Öğrencilerin yaş ortalaması 20.41 ± 2.02 (min=18, max=36)'dir. %71.4'ünü kız öğrenciler oluşturmakta olup, %67.5'i fakültede ve %56.6'sı birinci sınıfta eğitim görmektedir. %52.9'unun geliri giderinden az, %45.8'i il merkezinde ikamet etmekte ve %60.1'inin okul başarı düzeyi ortadadır. Öğrencilerin %99.2'si akıllı cep telefonuna sahip, %88.0'i telefonu haberleşme amacıyla kullanmakta, %43.7'sinin günlük internet kullanımını 0-3 saat aralığında olup, %97.6'sının sosyal medya hesabı bulunmakta ve %47.6'sı sosyal ilişkilerinin orta düzeyde olduğunu ifade etmektedir (Tablo 1). Tablo 2'de öğrencilerin GSMK ve GSO ölçek toplam ve alt boyut puan ortalamaları yer almaktadır. Öğrencilerin GSMK puan ortalaması 77.86 ± 26.28 ve GSO puan ortalaması 48.48 ± 18.52 olduğu belirlendi. Tablo 3'de öğrencilerin GSMK ve GSO ölçek puanlarının tanıtıcı bilgilerle karşılaştırılması yer almaktadır. Öğrencilerin GSMK puan ortalaması ile yalnızca sınıf ve günlük internette geçirilen süre arasında anlamlı bir farklılık saptandı ($p < 0.05$). Farklılığın hangi gruptan kaynaklandığını belirlemek amacıyla yapılan Tukey HSD analizi yapıldı. Sınıf açısından birinci sınıfta öğrenim gören öğrencilerin puan ortalamalarının diğer sınıflarda öğrenim görenlere göre anlamlı olarak daha az olduğu bulundu ($p < 0.05$). Günlük internette geçirilen süre açısından 7 saat ve üzerinde vakit geçirenlerin puan ortalamalarının diğerlerine göre anlamlı olarak daha yüksek olduğu bulundu ($p < 0.05$).

Tablo 1. Öğrencilerin tanıtıcı bilgilerinin dağılımı (n= 1005)

Tanıtıcı Bilgiler	$\bar{x} \pm SS$	Min-Max
Yaş	20.41±2.02	18-36
	n	%
Cinsiyet		
Kız	718	71.4
Erkek	287	28.6
Okul		
Fakülte	678	67.5
MYO	327	32.5
Sınıf		
1. sınıf	569	56.6
2.sınıf	269	26.8
3.sınıf	79	7.9
4.sınıf	88	8.8
Gelir Durumu		
Gelir giderden az	532	52.9
Gelir gidere eşit	383	38.1
Gelir giderden fazla	90	9.0
Yerleşim Yeri		
İl	460	45.8
İlçe	341	33.9
Köy	204	20.3
Okul Başarı Durumu		
Düşük	15	1.5
Orta	604	60.1
İyi	386	38.4
Telefon Kullanım Amacı*		
Haberleşme	884	88.0
Sohbet	711	70.7
Oyun oynama	241	24.0
Sosyal medya kullanımı	636	63.3
Günlük internette geçirilen süre		
0-3 saat	439	43.7
4-6 saat	384	38.2
7 saat ve üzeri	182	18.1
Sosyal ağ hesabı (instagram, whatsapp gibi)		
Evet	981	97.6
Hayır	24	2.4
Sosyal ilişkileri değerlendirme durumu		
Kötü	58	5.8
Orta	478	47.6
İyi	469	46.7

* Birden fazla seçenek işaretlenmiştir.

Tablo 2. Öğrencilerin GSMK ve GSO ölçek toplam ve alt boyut puan ortalamalarının dağılımı (n=1005)

	$\bar{x} \pm SS$	Min - Max
GSMK*	77.86±26.28	22 - 154
Algılanan Normlar	37.14±12.26	9-63
İhmal Edilmişlik Hissi	25.16±12.60	8-56
Kişilerarası Çatışma	15.55±7.41	5-35
GSO**	48.48±18.52	15-105
Nomofobi	17.70±6.22	4-28
Kişilerarası Çatışma	9.69±5.77	4-28
Kendini Yalnızlaştırma	11.06±6.47	4-28
Problem Farkındalığı	10.00±4.69	3-21

*Genel Sosyotelizme Maruz Kalma, ** Genel Sosyotelist Olma

Tablo 3. Öğrencilerin GSMK ve GSO ölçek puanlarının tanıtıcı bilgilerle karşılaştırılması (n= 1005)

Tanıtıcı Bilgiler	GSMK $\bar{x} \pm SS$	GSO $\bar{x} \pm SS$
Cinsiyet		
Kız	78.51±26.00	49.16±18.82
Erkek	76.24±26.93	46.77±17.66
Test İstatistiği p*	t=1.239 p=0.216	t=1.850 p=0.065
Okul		
Fakülte	77.92±25.89	48.72±18.48
MYO	77.74±27.11	47.98±18.61
Test İstatistiği p*	t= 0.104 p= 0.917	t= 0.593 p= 0.553
Sınıf		
1.sınıf ^a	74.77±26.02	46.68±18.03
2.sınıf ^b	81.28±28.26	50.83±20.14
3.sınıf ^c	83.15±23.61	51.74±17.34
4.sınıf ^d	82.63±21.04	49.96±16.26
Test İstatistiği p**	F=6.263 p=0.000	F=4.286 p=0.005
Tukey HSD	b,c,d>a	b>a
Gelir durumu		
Gelir giderden az	79.66±27.84	48.24±18.52
Gelir gidere denk	76.29±24.48	49.03±18.41
Gelir giderden fazla	73.90 ±23.42	47.55±19.09
Test İstatistiği p**	F=2.972 p=0.052	F=0.326 p=0.722
Yerleşim Yeri		
İl ^a	79.59±26.77	50.13±19.38
İlçe ^b	76,37±24.47	47.51±16.80
Köy ^c	76.46±27.92	46.38±19.00
Test İstatistiği p**	F=1.839 p=0.160	F=3.621 p=0.027
Tukey HSD	-	a>c
Okul Başarı Durumu		
Düşük	72.00±26.48	40.66±22.08
Orta	77.22±25.96	48.82±18.34
İyi	79.09±26.77	48.24±18.62
Test İstatistiği p**	F=0.974 p=0.378	F=1.473 p=0.230
Günlük internette geçirilen süre		
0-3 saat ^a	76.93±28.03	44.07±14.42
4-6 saat ^b	76.71±24.59	49.03±17.29
7 saat ve üzeri ^c	82.53±24.96	57.91±19.93
Test İstatistiği p**	F= 3.539 p=0.029	F= 38.931 p=0.000
Tukey HSD	c>a,b	a<b<c
Sosyal ağ hesabı (instagram, whatsapp gibi)		
Evet	77.64±26,28	48.41±18.52
Hayır	87.00±25.04	51.29±18.48
Test İstatistiği p*	t=-1.725 p=0.085	t=-0.752 p=0.452
Sosyal ilişkileri değerlendirme durumu		
Kötü	84.00±31.43	52.03±20.76
Orta	78.29±25.73	49.09±18.68
İyi	76.66±26.08	47.41±18.01
Test İstatistiği p**	F=2.133 p=0.119	F=2.120 p=0.121
Tukey HSD	-	-

*t: Independent Sample t testi, **F= One-Way Anova Testi, ^{a,b,c,d}Çoklu Karşılaştırma Testleri için, Tukey-HSD testi

Öğrencilerin GSO puan ortalaması ile yalnızca sınıf, yerleşim yeri ve günlük internette geçirilen süre arasında anlamlı bir farklılık saptandı ($p<0.05$). Farklılığın hangi gruptan kaynaklandığını belirlemek amacıyla yapılan Tukey HSD analizi yapıldı. Sınıf açısından ikinci sınıfta öğrenim gören öğrencilerin puan ortalamalarının birinci sınıfta öğrenim görenlere göre anlamlı olarak daha yüksek olduğu bulundu ($p<0.05$). Yerleşim yeri açısından il merkezinde yaşayanların puan

ortalamalarının köyde yaşayanlara göre anlamlı olarak daha yüksek olduğu bulundu ($p<0.05$). Günlük internette geçirilen süre arttıkça puan ortalamalarının anlamlı olarak daha yüksek olduğu bulundu ($p<0.05$).

Tablo 4’de Öğrencilerin sosyotelizme maruz kalma ve sosyotelist olma arasındaki ilişkiyi belirlemeye yönelik yapılan Pearson korelasyon testi sonucuna göre, GSMK ile GSO arasında orta düzeyde, pozitif yönde doğrusal ilişki vardır ($r=0.418$, $p=0.000$).

Tablo 4. Öğrencilerin sosyotelizme maruz kalma ve sosyotelist olma arasındaki ilişki

Değişken	n	r	p
GSMK	1005	0.418	0.000*
GSO			

Tartışma

Bu çalışma üniversite öğrencilerinin sosyotelizme maruz kalma ve sosyotelist olma (phubbed) durumlarının belirlenmesi amacıyla yapıldı. Çalışma sonuçlarımız öğrencilerin sosyotelizme maruz kalma durumlarının orta düzeyde olduğunu gösterdi (Tablo 2). Çalışma bulgumuza benzer şekilde Aykaç ve Yıldırım (2021) ile İliç ve Tanyeri (2021)’nin çalışmalarında da üniversite öğrencilerinin sosyotelizme maruz kalma durumlarının orta düzeyde olduğu belirtilmektedir.^{17, 18} Bireyler hem sosyotelizme maruz kalan hem de sosyotelist olma durumunda olabilmektedirler.⁸ Çalışmamızda öğrencilerin sosyotelist olma durumlarının da orta düzeyde olduğu görüldü (Tablo 2). Yapılan çalışmalarda da gençlerin sosyotelist olma durumlarının orta düzeyde olduğu belirtilmektedir.^{17,18,21-24} Ayrıca literatürde öğrencilerin sosyotelist olma eğilimlerinin yüksek olduğunu bildiren çalışmalar da mevcuttur.^{16,25,26}

Öğrenciler sosyal medya, oyun ve birçok uygulama için internete yönelerek akıllı telefonlarını daha çok kullanmaktadırlar.^{12,22} Bununla beraber karşılıklı iletişim sırasında konunun ilgilerini çekmemesi nedeniyle teknolojik araçlara yönelebilmektedirler. Bu gibi nedenlerden dolayı özellikle üniversite öğrencileri hem sosyotelizme maruz kalıp hem de sosyotelist olabilirler.²²

Çalışmamızda birinci sınıfta öğrenim gören öğrencilerin GSMK durumlarının diğer sınıflarda öğrenim görenlere göre anlamlı olarak daha az olduğu bulundu ($p<0.05$) (Tablo 3). Çalışma bulgumuzdan farklı olarak Aykaç ve Yıldırım’ın (2021) üniversite öğrencileri ile yaptığı çalışmasında öğrencilerin GSMK durumunda anlamlı bir farklılık olmadığı görüldü.¹⁷ Ayrıca çalışmamızda sınıf düzeyi arttıkça genel olarak GSO artış gösterse de, sadece ikinci sınıfta öğrenim gören öğrencilerin GSO durumları birinci sınıfta öğrenim görenlere göre anlamlı olarak daha yüksekti (Tablo 3). Alan yazın incelendiğinde sosyotelist davranışların sınıf değişkeni bakımından değerlendirildiği çalışmalarda farklı sonuçlar olduğu görülmektedir. Çalışma sonucumuzun aksine Han et al. (2022) çalışmalarında birinci sınıf öğrencilerinin diğer sınıftaki öğrencilere göre daha yüksek düzeyde sosyotelist olma davranışı gösterdiği bulundu. Lisans öğrencileri ile yapılan başka bir çalışmada sosyotelist olma için sınıf yılı açısından anlamlı bir fark bulunmadı.²⁷ Çalışma sonuçlarımıza göre sınıf düzeyi arttıkça hem sosyotelizme maruz kalma hem de sosyotelist olma durumunun arttığı söylenebilir. Bunun sınıf düzeyinin artmasıyla öğrencilerin ödev, araştırma yapma, sosyal iletişim gibi nedenlerden dolayı günlük telefon ve internet kullanım süresinin artmasıyla ilişkili olduğu düşünülmektedir.

Çalışmamızda günlük internette geçirilen süre açısından 7 saat ve üzerinde vakit geçiren öğrencilerin GSMK durumlarının diğerlerine göre anlamlı olarak daha yüksek olduğu bulundu ($p<0.05$) (Tablo 3). Ancak Aykaç ve Yıldırım (2021)'in çalışmasında öğrencilerin günlük mobil telefon kullanım süresi değişkeni ile GSMK durumları arasında anlamlı bir farklılık olmadığı belirtilmektedir.¹⁷ Çalışmamızın günlük internette geçirilen süre arttıkça öğrencilerin GSO durumlarının anlamlı olarak daha yüksek olduğu bulgusu (Tablo 3) şaşırtıcı değildi. Bireyler hem sosyotelizme maruz kalan hem de sosyotelist olma durumunda olabilmektedirler.⁸ Günümüzde cep telefonları iletişim kurma ihtiyacı dışında internete bağlanma, bankacılık işlemleri, sosyal medya, e-alışveriş gibi pek çok amaçlarla kullanılmaktadır.¹² İnterneti uzun süre kullanan bireylerde bir süre sonra bu bir bağımlılığa dönüşebilmektedir.¹³ Akıllı telefon kullanımının internet bağımlılığını arttırdığı, internet bağımlılığının da sosyotelist davranışların ortaya çıkma sıklığını arttırdığı belirtilmektedir.²⁸ Yapılan çalışmalarda internet bağımlılığı sosyotelist olmanın en güçlü belirleyicilerinden biriydi.¹³⁻¹⁷ Yapılan birçok çalışma sonuçları üniversite öğrencilerinin günlük internet kullanım süresi ve telefonda internet kullanım süresi ile sosyotelist davranışlar arasında pozitif yönde ilişki olduğunu ve günlük akıllı telefon kullanım süresi yüksek olanların daha az olanlara göre daha yüksek sosyotelist davranışlar sergilediklerini gösterdi.^{17,29,30} Bu durum öğrencilerin akıllı telefon kullanımlarını tetikleyen sosyal medyaya daha erken dâhil olmaları ile ilişkili olabilir.³⁰

Çalışmamızda il merkezinde yaşayan öğrencilerin GSO durumları köyde yaşayanlara göre anlamlı olarak daha yüksek bulundu ($p<0.05$) (Tablo 3). Çalışmamızın günlük internette geçirilen süre arttıkça öğrencilerin GSO durumlarının da yüksek olduğu bulgusunu dikkate aldığımızda (Tablo 3), bu durum il merkezinde yaşayan öğrencilerin internete daha kolay ulaşabildiklerini ve interneti özellikle de cep telefonlarını daha sık kullandıklarını düşündürmektedir.

Son olarak çalışmada öğrencilerin GSMK ve GSO'ları arasında orta düzeyde, pozitif yönde doğrusal ilişki saptandı (Tablo 4). Yapılan çalışmalarda sosyotelizme maruz

kalma ile sosyotelist olma arasında pozitif yönde anlamlı korelasyon olduğu bulundu.^{18,23}

Sonuçlar, sosyotelizme maruz kalmanın, bireylerin psikolojik sıkıntıları ve problemleri akıllı telefon kullanımı yoluyla sosyotelist davranışlarını artırabileceğini gösterdi. Aynı ortamdaki bireyler ile sosyal bağlantı kuramayan bir bireyin algısını telefona yönlendirme olasılığı oldukça yüksektir. Bu anlamda bireyin hem sosyotelist olma hem de sosyotelizme maruz kalma durumunda olması söz konusu olabilmektedir.⁸

Çalışmada öğrencilerin sosyotelizme maruz kalmaları ve sosyotelist olmaları beyana dayalı olarak soruldu. Beyana dayalı sorularda cevapların gerçek durumu ne kadar yansıttığının bilinmiyor oluşu bu sorulara dayalı çalışmaların bir sınırlılığını oluşturmaktadır. Yapılan bu araştırmanın sonuçları, yalnızca araştırmanın yapıldığı üniversitede öğrenim gören ve araştırmaya katılmayı kabul eden öğrenciler ile sınırlıdır.

Sonuç olarak, öğrencilerin GSMK ve GSO durumlarının orta düzeyde olduğu söylenebilir. Ayrıca GSMK ve GSO durumları arasında pozitif doğrusal bir ilişki vardır. Yani sosyotelizme maruz kalan öğrenciler daha çok sosyotelist davranışlar sergileyebilmektedir.

Toplum sağlığını geliştirmede önemli görevi olan tüm sağlık profesyonellerinin, sosyotelizm açısından önemli bir risk grubunu oluşturan üniversite öğrencilerine yönelik etkin taramalar ve farkındalık çalışmaları yapmaları önem arz etmektedir. Konuyla ilgili yapılacak niteliksel çalışmaların toplumun önemli bir grubunu oluşturan genç popülasyonda sosyotelizmi önleme çalışmalarına ışık tutacağı düşünülmektedir.

Yazar katkısı: Ebru Sönmez Sarı: Planlama, literatürün gözden geçirilmesi, denetim ve gözden geçirme, veri analizi ve yorumlanması. Zila Özlem Kırbaş: Katkıda bulunma, Literatürün gözden geçirilmesi, kaleme alma ve düzeltme, kontrol etme ve gözden geçirme. Hüseyin Güneş: Katkıda bulunma, veri toplama, kontrol etme ve gözden geçirme. Zahide Akeren: Katkıda bulunma, veri analizi ve yorumlanması, kontrol etme ve gözden geçirme. Vahide Semerci: Katkıda bulunma,

Literatürün gözden geçirilmesi, kaleme alma ve düzeltme, kontrol etme ve gözden geçirme.

Mali destek: Bu çalışmada herhangi bir mali destek alınmamıştır.

Çıkar çatışması: Yazarlar arasında çıkar çatışması bulunmamaktadır.

Kaynaklar

1. Kowalski RM, Giumetti GW, Schroeder AN, Lattanner MR. Bullying in the digital age: a critical review and meta-analysis of cyberbullying research among youth. *Psychological Bulletin*. 2014;140(4): 1073. doi:10.1037/a0035618.
2. Fang J, Wang X, Wen Z, Zhou J. Fear of missing out and problematic social media use as mediators between emotional support from social media and phubbing behavior. *Addictive Behaviors*. 2020; 107(106430):1-7. doi:10.1016/j.addbeh.2020.106430.
3. Han L, Geng J, Jou M, et al. Relationship between shyness and mobile phone addiction in Chinese young adults: Mediating roles of self-control and attachment anxiety. *Computers in Human Behavior*. 2017;76:363-371. doi:10.1016/j.chb.2017.07.036.
4. Lemola S, Perkinson-Gloor N, Brand S, et al. Adolescents' electronic media use at night, sleep disturbance, and depressive symptoms in the smartphone age. *Journal of Youth and Adolescence*. 2015;44(2):405-418. doi:10.1007/s10964-014-0176-x.
5. Karadağ E, Tosuntaş ŞB, Erzen E, et al. Sanal dünyanın kronolojik bağımlılığı: Sosyotelizm (phubbing). *Addicta: The Turkish Journal on Addiction*. 2016;3(2):223-269. doi:10.15805/addicta.2016.3.0013.
6. Meral B, Çağlar S. Siber zorbalık: Çocuklarda zorbalığın yeni dönemi ve hemşirelik yaklaşımları. *Dokuz Eylül Üniversitesi Hemşirelik Fakültesi Elektronik Dergisi*. 2021;14(3):261-267. doi:10.46483/deuhfed.768813.
7. Al-Saggaf Y, O'Donnell SB. Phubbing: Perceptions, reasons behind, predictors, and impacts. *Human Behavior and Emerging Technologies*. 2019;1(2):132-140. doi:10.1002/hbe2.137.
8. Göksün DO. Sosyotelist olma ve sosyotelizme maruz kalma ölçeklerinin Türkçe'ye uyarlanması. *Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*. 2019;21(3):657-671. doi:10.32709/akusosbil.505642.
9. Kuyucu M. Gençlerde akıllı telefon kullanımı ve akıllı telefon bağımlılığı sorunsalı: "Akıllı telefon (kolik)" üniversite gençliği. *Global Media Journal TR Edition*. 2017;7(14):328-359. doi:10.21763/tjfmpe.730254.
10. Kumcağız H, Terzi Ö, Koç B, Terzi M. Üniversite Öğrencilerinde Akıllı Telefon Bağımlılığı. *İnsan ve Toplum Bilimleri Araştırmaları Dergisi*. 2020;9(1):13-39. doi:10.15869/itobiad.629737.
11. Ayar D, Gürkan KP. The effect of nursing students' smartphone addiction and phubbing behaviors on communication skill. *CIN: Computers, Informatics, Nursing*. 2022;40(4):230-235. doi:10.1097/CIN.0000000000000834.
12. Yurtseven CN, Duman FK. Evaluation of boss phubbing in sports businesses. *Pakistan Journal of Medical & Health Sciences*. 2021;15(2):839-844. <https://applications.emro.who.int/imemrf/369/Pak-J-Med-Health-Sci-2021-15-2-839-844-eng.pdf>. 28.11.2022'de erişildi.
13. Karadağ E, Tosuntaş ŞB, Erzen E, et al. Determinants of phubbing, which is the sum of many virtual addictions: a structural equation model. *Journal of Behavioral Addictions*. 2015;4(2):60-74. doi:10.1556/2006.4.2015.005.
14. T'ng ST, Ho KH, Low SK. Are you "phubbing" me? The determinants of phubbing behavior and assessment of measurement invariance across sex differences. *International and Multidisciplinary Journal of Social Sciences*. 2018;7(2):159-190. doi:10.17583/rimcis.2018.3318.
15. Davey S, Davey A, Raghav SK, et al. Predictors and consequences of "Phubbing" among adolescents and youth in India: an impact evaluation study. *Journal of Family & Community Medicine*. 2018;25(1):35-42. doi:10.4103/jfcm.JFCM_71_17.

16. Han JH, Park SJ, Kim Y. Phubbing as a Millennials' new addiction and relating factors among nursing students. *Psychiatry Investigation*. 2022;19(2):135-145. doi:10.30773/pi.2021.0163.
17. Aykaç S, Yıldırım Ş. Gelişen Dünyada nomofobi ve sosyotelist olma-sosyotelizme maruz kalmanın etkileri. *Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*. 2021;21(1):243-256. doi:10.17240/aibuefd.2021.21.60703-780598.
18. İlic U, Tanyeri T. Is phubbing a matter for educators: A case for pre-service and in-service teachers. *Malaysian Online Journal of Educational Technology*. 2021;(9)1:70-80. doi:10.17220/mojet.2021.9.1.246.
19. Chotpitayasunondh V, Douglas KM. The effects of "phubbing" on social interaction. *Journal of Applied Social Psychology*. 2018;48(6):304-316. doi:10.1111/jasp.12506.
20. Schober P, Boer C, Schwarte LA. Correlation coefficients: appropriate use and interpretation. *Anesthesia & Analgesia*. 2018;126(5):1763-1768. doi:10.1213/ANE.0000000000002864.
21. Fernández-Andújar M, Alonso MO, Sorribes E, et al. Internet addiction, phubbing, psychological variables and self-perception of mathematical competence in college students. *Mathematics*. 2022;10(15):2631. doi:10.3390/math10152631.
22. Ballı, Ş. N. Üniversite öğrencilerinde sosyotelizmin incelenmesi. Yüksek Lisans Tezi. Hacettepe Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Eğitim Bilimleri Ana Bilim Dalı, Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık Programı. Ankara. 2020.
23. Aydoğdu F, Yaşar S. Ergen sosyotelist davranışlarının (phubbing) yordayıcıları olarak ebeveyn sosyotelizmine maruz kalma ve empati. *Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*. 2022;56:401-425. doi:10.9779/pauefd.1042303.
24. Lo M, Malcom DR, Cain J. Prevalence of phubbing by student pharmacists at two colleges of pharmacy. *Currents in Pharmacy Teaching & Learning*. 2022;14(4):425-431. doi:10.1016/j.cptl.2022.03.008.
25. Erzen E, Odacı H, Yeniçeri İ. Phubbing: which personality traits are prone to phubbing? *Social Science Computer Review*. 2021;39(1):56-69. doi:10.1177/0894439319847415.
26. Khare S, Qasim SH. Phubbing—a growing trend among youth. *International Journal of Applied Social Science*. 2019;6(4):812-816. http://scientificresearchjournal.com/wp-content/uploads/2019/05/Social-Science-6_A-812-816-Full-Paper.pdf. 14.11.2022'de erişildi.
27. Chi LC, Tang TC, Tang E. The phubbing phenomenon: a cross-sectional study on the relationships among social media addiction, fear of missing out, personality traits, and phubbing behavior. *Current Psychology*. 2022;41(2):1112-1123. doi:10.1007/s12144-021-02468-y.
28. Chotpitayasunondh V, Douglas KM. How "phubbing" becomes the norm: The antecedents and consequences of snubbing via smartphone. *Computers in Human Behavior*. 2016;63: 9-18. doi:10.1016/j.chb.2016.05.018.
29. Yam FC, Kumcağız H. Adaptation of general phubbing scale to Turkish culture and investigation of phubbing levels of university students in terms of various variables. *Addicta: The Turkish Journal on Addictions*. 2020;7(1):48-60. doi:10.5152/addicta.2020.19061.
30. Toker B, Tuncay N. Statistical analysis of Turkish speaking students' phubbing behaviors. *Journal of Computer and Education Research* 2020;8(16):526-544. doi:10.18009/jcer.739492.